

ges ezek honlapjaira is átlépni a mi honlapunkról, éppúgy, mint betekinteni a Tápéi Monográfia, a Makói Helytörténeti Oldalak, az Ópusztaszeri Nemzeti Emlékpark és a hódmezővásárhelyi Emlékpont anyagaiba.

A honlapunk az elmúlt egy év során sokat fejlődött, egyik célunkat, hogy az Egyesület életét szervezze, tagjait összefogja, és azok jobban megismerjék egymást, minden bizonnyal elértük. Tapasztalunk az, hogy jól megszervezett, tartalmas programjainkba bekapcsolódva többen lépnek be Egyesületünkbe. A Délvidékre szervezett tanulmányutunk végén hét új taggal bővült Egyesületünk. Valószínűleg a fiatal korosztály is meg-megnézi anyagainkat, néhány rendezvényünkön, kiállításokon, a Levéltári Napok előadásain, a honismereti gyűjtemények meglátogatásán nagyobb számban is megjelennek. Honlapunk íróinak száma is bővült. Természetesen tudjuk, hogy az élő, személyes kapcsolatokat nem helyettesíti az internetes forma, a tájékoztatást és a szervezést viszont jelentősen megkönnyíti. Reméljük írásunk megyénk határain túl is ismertté teszi honlapunk elérhetőségét, és kapcsolatainkat bővíthetjük más honismereti egyesületek, társaságok weblapjaival tapasztalatesere céljából. Kérjük, ismerjenek meg bennünket, tekintsek meg honlapunkat, írják meg véleményüket, honlapjuk címét, és jelezzék igényüket a kapcsolat felvételére a címen.

Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna

In memoriam

Vargyas Lajos

Vargyas Lajost tanítványai és fiatalabb munkatársai egyaránt Tanár úrnak titulálták. Igen, Tanár úr volt, pedig sokoldalú és sok újat felmutató tudományos életútja során csak egyszer és rövid időre jutott formálisan katedrához, vagy inkább csak annak közelébe: 1952 és 1954 között hirdethetett az akkor éppen nevét változtatott, Pázmány Péter – Eötvös Loránd Tudományegyetem Néprajz Tanszékén szabadon választható kollégiumokat, illetve szemináriumokat. „A magyar népzene történeti áttekintése”, „Népzenei stílusgyakorlatok”, „Gyakorlati népzene-ismeret”, „Népi tánczene”. „A magyar vers ritmusa”, „Angol szakszöveg-olvasás” című tartott órák alig két esztendő alatt életre szóló irányt és módszert mutattak nemcsak a néprajz-muzeológiai szak hallgatóinak, hanem annak a nemzedéknek, mely a háború utáni magyar néptánc- és népzene-kutatást felvállalta. Voltak ezek közt már végzett néprajz-hallgatók, zeneakadémisták és e kutató csapathoz később csatlakozott fiatalabbak. Vargyas Lajos akkor dolgozott Kodály Zoltán *A magyar népzene* című tanulmányának új, önálló kiadásán, és ehhez ő szerkesztette és válogatta a mintegy 500 dallampéldát, a dallam- és szövegmutatókat. A kéziratot és kefelelyomatos dallampéldákat adta kézbe, azokról énekeltek el a tárgyaló népdalt, elemeztük hangkészletét, ritmikáját, zenei sajátosságait, párhuzamait, és kerestük meg típusát. A szorosan vett népzenei-zenétörténeti elemzéseit szerteágazó népismereti, művelődéstörténeti magyarázatok kísérték, melyeket át és átszórt személyes élményeivel, főként áji tapasztalataival, Kodály Zoltán, a mester véleményével, amit Ő közvetített nekünk. Így ismertük meg széleslátókörű, összefüggéseket és lényeges jellemzőket kereső, kutató eszményét, mellyel átlépte a szakma korlátait és a magyar néphagyomány mélyebb, hangsúlyosan zenei megközelítésű megismerésére kaptunk élményszerű indítást. Az egész Valóság megismerését igénylő szemlélet nagy hatással volt ránk.

Két év után bezárult előtte az egyetem kapuja. Talán éppen azért, mert látható, sejtető volt hatása a hallgatókra. A Néprajzi Múzeum Népzenei Osztályát vezette ezután, ahol akkor Lajtha László, Rajeczky Benjamin és Avasi Béla is dolgozott. (1952-től már félállásban látta el ezt a feladatot.) Volt hallgatóival és azok baráti körével ezután már csak itt találkozhatott vagy népművészeti rendezvényeken, esetleg kinn, a „terepen”.

Ennek, az akkoriban többnyire a néptánc-kutatásban elkötelezett csapatnak, e népi-nemzeti elkötelezettségű társaságnak ekkor már nemcsak tudós tanácsadója, hanem szellemi vezére is. Példáján láttuk, hogy a maga szakmájában tekintélyt szerzett embernek a közéletben, a nemzet kulturális és politikai életében is szerepet kell vállalnia – ahogy lehet. A Tudás nem elefántesonttoronyba zárt kincs, azt a nemzet javára kamatozó tőkét, mozdító erővé kell tenni. A tudomány nemcsak az igazság keresése, hanem a nemzet szolgálatának eszköze. Ez különösen ma népszerűtlen és időszerűtlennek kikiáltott eszmény. A vállalatot tanultuk tőle. Mi mindnyájan kimondottan vagy kimondatlanul is hasonló szerepre készültünk. A magyar népi kultúra szépségétől megszállottan akartunk a népismeret, a néprajz szakem-

berei, tudósi lenni, de a népművészeti mozgalmakban is tevékenykedtünk. Előttünk egy olyan új Magyarország eszménye lebegett, melyben végre megszüntetjük a nemzetünk sorsát végigkísérő megosztottságot, ellentétet úr és paraszt, nemes és jobbágy, értelmiségi és iskolázatlan tömeg, hatalmon lévők és a hatalomból kiszorítottak között. Tudtuk, hogy ez a megosztottság nemcsak társadalmi-politikai, hanem műveltségbeli és érzelmi is, és ha nem tudjuk ezt felszámolni a XIX. század nagy nemzedékének álmai szerint, vagyis ha nem tudjuk népünk sajátos műveltségét az uralkodó osztályok európai műveltségével ötvözni, egyesíteni, akkor a végső pusztulásra készülhetünk. Kodály Zoltánra figyeltünk és a népi írók munkáit olvastuk lelkesen akkor is, amikor azokat már száműzték, és nagy örömmel fedeztük fel Tanárunkban e gondolatokról különösen képzett képviselőjét, éppen a mi óhajtott pályánkon. Más kérdés, hogy abban az időben igazán nem volt a közéleti szerepvállalásnak tere vagy értelme, de példaműve volt csendes, látszólag összeültközést kerülő, szerény magatartása mögött felfedezhető keménysége és bátorsága.

A „vargyasi” embereszmény még így sem teljes. Annak része volt az a vágy is, az a törekvés, hogy e rövid és ugyancsak meghatározott történelmi körülmények közé helyeztünk egyedi lét minden lehető magasságát és mélységét is meg kell járnia, meg kell tapasztalnia az embernek. Mindazt, amit egy meghatározott nemzet fiaként, egy adott korban, keserűségben és örömben, gyászban és reményben megélt az ember, azt méltósággal kifejezni és továbbadni is kívánja, a művészet alkotó és megjelenítő erejével. A teljes ember valamilyen mértékben mindig független, és utánozhatatlan módon újrafogalmazza, továbbadja a lét élményeit, ennek az egyedi és megismételhetetlen kalandnak az értelmét és célját keresve. A teljes ember tehát művész is, akkor is az, ha a körülmények megfosztják az alkotás vagy az interpretáció nyilvánosságra hozatalának lehetőségétől. Önéletrajzában említi, hogy ifjúkorában három neves éneknek is tagja volt, de hangszeres előadóművésznak is készült. Bizonyára nem Vargyas Lajos az egyetlen, akinek alkotó-teremtő és előadóművészi tehetsége és készítése áthághatatlan fizikai és politikai korlátokba ütközött. A lényeges, ráción és anyagon túl mélyebb megértése azonban láthatatlan és letörölhetetlen, de mégis sokak számára felismerhető vonásává lesz a kiválasztottaknak. Vargyas Lajos művész is volt, lényegét látó és láttató.

Különösen fontos volt számunkra, hogy egységet tudott teremteni a baloldali népi írók társadalomkritikája és a magyar népművészet csodálata között. Ez ugyanis akkor éppen nem látszott könnyű feladatnak. Erdei Ferenc a magyar népi kultúrában, a népművészetben a megalázott és elmaradottságra kárkoztatott paraszti lét bizonyítékát látta csak, a minél hamarabb túlhaladandót és elvetendő. Fordítva pedig, egyes népművészet-rajongók a paraszti műveltség és lét konzerválásán munkálkodtak és óvták a társadalmat a radikális megújulástól. Vargyas Lajos *Hagyomány és kultúra* című tanulmányában állítja legérthetőbben helyre a szélsőségek természetes egységét, a „magas” és népi kultúra elválaszthatatlan összetartozását. A tanulmánykötet címe: *Keleti hagyomány, nyugati kultúra* nemcsak könyvcím, hanem tudósi és tanítói munkásságának összefoglalása és jelszava is. Már ifjúkorában is több volt ez ténymegállapításnál, cselekvési programot is jelentett. 1937-ben Illyés Gyula *A puszták népe* című művének méltatását így fejezte be: „A könyv végén nincs megoldás a kérdésekre. Azzal az érzéssel akar elbocsátani, hogy itt égetően sürgős a cselekvés. Vajon lesz e tömeg, amely kiharcolja a megoldást?” Erre később így emlékezett: „Ez a 23 éves fejjel írt fogalmazás elárulja, hogy már akkor vonzott a politikai cselekvés, a társadalmi változásokat követelők tábora, és hamarosan meg is találtam helyemet ebben a táborban.” A változást, a műveltség egységesítését akarta szolgálni, előkészíteni. „Akkor még reményünk volt rá, hogy szerves fejlődéssel átmenthetjük a népi kultúra sok értékét a magasabb műveltségbe, sőt a népi hagyományok emberségét a társadalomba. Hiszen akkor jutott el a népzenei mozgalom és az új magyar zene olyan széles társadalmi elfogadottságra, hogy még a hivatalos körök is fokozatosan engedni voltak kénytelenek ellenállásukból...” – írta már a háború alatt. (...)

Elkéstünk. A várt és szükséges reformot, forradalmat idegen hatalom kezéből kaptuk, szenvedtük el, természetesen úgy, hogy az még végzetesebben és véresebben más megosztottságot és ellentétet ültetett a megtépett magyarságba. Vargyas Lajos számára így a cselekvésnek csak egy útja maradt, a helyes szemlélet és akarat alapjául szolgáló igazság keresése, a népszerű tudományának művelése. Ismertté és megbecsültté nevé ez tette, nemcsak itthon, hanem a folklorisztikában világszerte. (...)

Vargyas Lajos 1961-ben lett az MTA Népzenekutató Csoportjának főmunkatársa, majd 1970-től igazgatója, így formálisan is tisztelt mestere, Kodály Zoltán utódja a magyar népzene- és néptánc-kutatásban. Lényegében ő építette bele szervezetiileg is a néptánc-kutatást Kodály intézetébe, ezzel is hozzájárult ahhoz, hogy a folklorisztikának ez az ága is, a népzenekutatóhoz hasonlóan, világhírűvé vált. Figyelemmel kísérte a néprajz más területen elért eredményeit is, éles szemmel figyelt fel minden újat hozó írásra és önzetlenül bátorította, segítette a fiatalok munkáját.

Kodály Zoltánhoz hasonlóan, akit a magyar géniusz egyik legnagyobb megtestesítőjének nevezett, őt is a nép művésze és sorsa, a magyarság iránti olthatatlan és viszonzatlan szerelme öltöztette a hűség nehéz ruhájába. Bár 1975-ben megkapta a Magyar Néprajzi Társaság legmagasabb kitüntetését, a Györfly István Emlékéremet, majd 1980-ban az Erkel- és 1991-ben a Széchenyi Díjat, valamint a Magyar Örökség díjjal, a Prima Primisima címmel. De nem kapott katedrát, ünnepi köszöntő-kötetet – Festschriftet –, és akadémiai tagságot. Némi keserűséggel írta róla költő barátja, Csanádi Imre:

*„Hogy ön nem professzor?
Ússe kö... Hogy akadémikus se?
Múlhat-e bármi ezen?!
Példa van rá: az a becs, mit
vers nyújt, túlél okmányt, plectnít...
Ezennel kinevezem!” (1974)*

Ami Vargyas Lajosban por és hamu volt, az most a szelek szárnyán szétrepül e hazában. Úgy mondják, tovább él és köztünk marad mindaz, amit megalkotott: a roppant gazdag életmű, könyvek, tanulmányok, fontos felfedezések, meglátások a néprajz, a zenetudomány, a művelődéstörténet, az irodalom és még több más diszciplína találkozó területén alkotott munkák, mintegy félezer tétel. Ez maradt itt ránk, papíron, könyvben, lemezeken. Ennyi lenne az egész?

Nem! Van egy megtapinthatatlan, egyben láthatatlan és nehezen megnevezhető, fontos, talán mindennél fontosabb rész, – nekünk legalábbis ... Az, ami példájából, útmutatásaiból, tanácsaiból, biztatásaiból, vallomásaiból és üzeneteiből bennünk, sokakban hatott, alkotásra készítetett, megsegített, ami nélkül nem, vagy másféle lenne a mai népzene, néprajz, az előbb felsorolt tudományok összessége, más lenne Martin György, Pesovár Ernő vagy Domokos Mária és Paksa Katalin – hogy csak néhányat említsék név szerint közülünk, mert még sorolhatnám tovább – életműve, tudományos munkássága. Más lenne a magyar tudomány és a magyar társadalom is. Nem csak a mai, a mostani, hanem a reménybeli, az eljövendő, a megálmodott. Amit ő álmodott meg, amit mi álmodtunk meg – vele ... Ez a tanulmányokba, könyvekbe, lemezekre nem került valami, ami az ő életéből reánk és erre a hazára szállt; tevékenysége, tartása és hite eredményeképpen.

Embersége, tudossága, tanító-volta és bátor magyarsága, szerénysége lényeglátó egyénisége az, aminek egysége oly vonzó és meghatározó volt mindannyiunk számára. Ez pedig azért volt lehetséges, mert Vargyas Lajos létét, életét feladatnak, kihívásnak tekintette. Kimondatlanul és bevallatlanul, küldetésnek, feladatnak és munkák elvégzésére. A tökéletlenné lett, hiányos és elrontott Világ megjavítására, tovább-teremtésére, alakítására! Mert nem vak véletlen születtünk, hanem valamiért, valami küldetés beteljesítésére. Ez a feladat mindenki számára felismerhetővé lesz, előbb vagy utóbb, és meg is fogalmazható. Széchenyi István veretes szavaival: „A magyar népnek – mint én fogom fel, s ha nem táplálna gyermek koromtól fogva ezen remény, s ezen remény nem emelkedett volna férfiúi koromban életem legmeghatározóbb pontján saját hitté, a nyilvános élet mezejére fel soha nem lépek. Az emberségnek egy nemzetet megtartani, sajátosságait mint ereklyét megőrizni s szeplőtelen minémiségében kifejtetni, nemesíteni erőit, erényeit, s így egészen új, eddig nem ismert alakokban kiképezve, végézeljához, az emberiség feldicsőítéséhez vezetni, kérdem, lehet-e ennél minden kesertül tisztább érzés; s ha csak mint hangya ily megdicsőítéshez egy paránnal is járulhatni, van-e ennél emberek közt, kiktől lelki örömkök el nem zárják, édesb osztályrészesz?” (Kelet népe).

Ennek a népnek „sajátságait mint ereklyét megőrizni s szeplőtlen minémiségében kifejtetni” – ez volt Vargyas Lajos feladata, célja, küldetése, tudományos munkájának lényege. Hogy egy elvakult, romantikus, a magyarságot istenítő elfogultsággal sem Széchenyit sem Vargyas Lajost megvádolni nem lehet, álljon még itt egy részlet e vallomásból: „a magyar nép bizonyosan annyi jót és nemest rejt magában, mint az emberi nemnek akármely lelkes és erős családja, csakhogy mint azoknál úgy ennél is, külön sajátságai árnyéklatokban ...” Ez volt az ő vállalt feladata, küldetése, ez vezette tudósi, közirói, politikai megnyilatkozásait, eszméit, melyeket bátran és megalkuvás nélkül szolgált és vállalt. És ezt akarta és tudta továbbadni, azoknak, akiket tanított, és akiket meg is szeretett. Vargyas Lajos hitt életének céljában, értelmében, mert hitt abban is, hogy a magyarságnak is van feladata, küldetése és célja.

A szétszórt por és hamu most szétszáll e hazában, s a porszemeket a déli szél felkergeti Északra, Áj felé és Keletre a Gyimesekbe ... De én hiszem és vallom, hogy nemcsak pora marad itt és szellemi hagyatéka él bennünk tovább, hanem a lényegéből is feljut valami oda, Annak országába, Aki a célt és oltáhatatlan vágyát is Benne megteremtette.

Andrásfalvy Bertalan

Gazda László

Gazda László tanár úr pontos, lelkiismeretes emberként távozott ebből az árnyékvilágból, amelyben halkan és szerényen, különösebb feltűnés nélkül, de mindig hasznosan élte munkás életét. Jó ideje tudtuk, hogy egyre súlyosbodó betegséggel küszködik, mégis példamutató az az emelkedettség, ahogy fanyar, kicsit félszeg humorát megőrizve, szorgos munkájának termését szemenként betakarította, csürbe hordta, s végül, fogyatkozó erejével még a zsák száját is bekötötte. Aprólékos gondossággal összegyűjtött, hatalmas merítésű munkájának kéziratát – szinte utolsó mozdulatával – átadta kiadójának, s immár önmaga árnyékává lett, beteg testét itt hagyva, 2007. szeptember 10-én elköltözött az örökkévalóságba. Mikor elért hozzám halálhíre, első gondolatom az volt: igen, így, ezzel a méltósággal kellene kivonulni az életből!

Ha valakire, hát órá illik az *önkéntes*, vagy talán méginkább a *szolgáló néprajzgyűjtő* kifejezés. Amíg egészsége engedte, részt is vett szinte minden gyűjtőtálalkozón, és csángó sorskérdésekkel foglalkozó előadásai mindig érdeklődésre számíthattak.

Gazda László annak a Sepsiszentgyörgyön gyökerező, kiváló embereket kibocsátó családnak volt legidősebb fia, amely a Kovásznán élő művészettörténész, művelődésszervezőt, Erdélyben, a Kárpát-medencében, sőt immár a világban szétszóródott magyarság sorskérdéseinek számontartására és bemutatására vállalkozó *Gazda Józsefet* és számos kiváló gyermekét: valamint az utóbbi évtizedben Kolozsváron dolgozó kiváló tudós néprajzkutató, egyetemi oktató, *Gazda Klárát* adta az erdélyi és az egyetemes magyar tudományosságának. *Gazda László*, két testvéréhez képest talán kevesebb ismertséggel, de hasonló elkötelezettséggel valósította meg azt a mind ritkább tanári típust, aki teljesítményével méltán megérdemli a „*tudós tanár*” és a „*szolgáló értelmiség*” titulust. A sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium és a Kolozsvári Bolyai Egyetem kiváló tanáraitól kapta azt a szellemi és lelki municiót, amivel gondosan sáfárkodva, élete végén tiszta lelkiismerettel írhatta le önéletrajzi vázlatában: „*Minden írássommal, egész életemmel a magyarságtudatot akartam szolgálni, hogy erősítsem népünk önbecsülését, történelmi tudatát és saját erejében való hitét.*”

Geológusi pályára készült, de korán megromló egészsége miatt végülis a tanári pályára került: Baróton, majd Sepsiszentgyörgyön tanított. Emlékét idézve szólhatnánk a színjátszás terén aratott sikereiről, a sakkozásban elért bajnoki címéről, üzemtörténeti monográfiájáról és tankönyveiről. Kónya Ádámmal, Sepsiszentgyörgy szellemi mindenésével közösen megírta az újonnan alakult Kovászna megye földrajz tankönyvét, amit aztán évtizednél hosszabb ideig újra és újra kiadtak és használtak. Monográfiában dolgozta fel a Sepsiszentgyörgyi „Olt” Textilgyár történetét. Megszervezte a Román Földrajzi Társaság Sepsi-rajoni, majd a Kovászna megyei fiókját, s annak előbb titkára, majd elnöke volt. 1990 után a székely múlttal, őstörténettel foglalkozó tanulmányokat közzétette a kovásznai Kőrösi Csoma Sándor Egyesület Évkönyveiben.

A legmaradandóbbat azonban a moldvai csángómagyarok sorsának és helytörténetének feltárásában alkotta. Ha egyszer valaki majd számba veszi Háromszék, vagy akár csak Sepsiszentgyörgy XX. századi szellemi teljesítményének magaslatait, annak választ kell keresnie arra a kérdésre is, vajon milyen mennyei igazságszolgáltatás terelte a három Gazda-testvér érdeklődését a nyomorúságukban is páratlan nemzeti kulturális értékeket őrző moldvai csángómagyarok sorsa és műveltsége felé? Mert ez a szereposztás nem lehetett a vak véletlen műve!

Gazda László érdeklődését nem az elmúlt másfél évtized hirtelen támadt divatjelensége fordította a moldvai csángók felé. A legnehezebb időkben, példátlan bátorsággal és furfangos székely észjárással, a hatóságok szeme láttára, pionir-akcióknak álcázott felderítő utakon járta diákjaival a moldvai magyar településeket. Értékes írásbeli adatokat, szóbeli emlékeket gyűjtöttek a Kárpátok keleti oldalán élő archaikus műveltségű népcsoportunkról. Ő maga így ír erről: „*Az 1970-es években újabb életcél tűztem magam elé. Felhasználtam a pionirexpedíciók adta lehetőségeket, és Moldvába a csángóföldre egymás után négy évben szerveztem gyűjtő-feltáró utakat, néprajzi kiképzésben részesítve a tanulókat, és megtűzdelve a csapatot néprajzkutatókkal. Ezek az alkalmak egyedülálló lehetőségeket kínáltak a reális kép felmérésére akkor, amikor már megkezdődött a Moldvába utazások zárata, s mindenkit kitoloncoltak arról a vidékről, aki odamerészkedett. Minket meg tehetetlenül szemléltek az Országos Pionirtanács pecsétjével ellátott úti okmányaink birtokában. Így olyan forrásokhoz juthattunk hozzá, amire a hivatásos kutatók nem is számíthattak. Több mint 30 falut jártunk be, tábortüzeket szervezve, kapcsolatokat teremtve csángó fiatalokkal, családokkal. Nagy gonddal dolgoztuk fel a gyűjteményeket, gyönyörű albumokat állítottunk össze... Végül a szekuritátét vetett véget ennek az akciónak, csángó anyagaim egy része elpusztult.*”

Az 1990-es évektől aztán folytatta csángó kutatásait. Az 1990 márciusában, a Sepsiszentgyörgyön induló „Csángó Újság”-ban, majd a Csíkszeredán „Moldvai Magyarság” címmel megjelenő, kétnyelvű havi-lapban közölni kezdte az egykori Etelköz magyar lakosságú településeire vonatkozó, műfajilag a lexikonok szócikkeihez igazodó írásait, rendkívül értékes helytörténeti anyagot tudott felmutatni. A csángók folyóiratában tervszerű következetességgel közölt helytörténeti fejezetekben benne van mindaz, amit ezeknek a csángó falvaknak a településtörténetéről, népletéről egy Erdélyben élő, nyugdíjas középiskolai tanár – akinek romló egészségével is küszködnie kell – összegyűjthetett. Hogy milyen hatalmas adattár kerekedett belőle, azt már a *Bibliotheca Moldoviensis* című, a Hargita Kiadó által indított sorozat „*Gazda László Codex*” vastkos kötetében megismerhettük. Harmincöt, mai és egykori, magyaroktól, vagy magyarok által is lakott, a valamikori Etelközben lévő település szerepel ebben a Codexben, ami önmagában is hatalmas szellemi teljesítmény.

Gazda László anyagának fontos részét jelenti a szájhagyomány, a felkeresett települések jó – vagy kevésbé jó – emlékeztető népevel való beszélgetések során szerzett információk. És ez így is van rendjén! Egy olyan népcsoportnál, mint a moldvai csángók, amelynek magyarul még értő és beszélő része most, a harmadik évezred elején is a szájhagyományozódás állapotában él, s anyanyelvű iskolák hiányában saját nyelvén sem írni, sem olvasni nem tud, annak történelmi forrásai között legalább olyan fontosnak kell tekintenünk az apáról fiúra, szájról-szájra szálló szellemi örökséget, mint – mondjuk – a XII. szd. táján, amikor a „névtelen jegyző” hasonló anyagból építette fel a magyarokról szóló krónikáját. Gazda László „Codex”-ének műfaját, tartalmának esetlegességét talán a XIX. század nagy országleírásaihoz – Fényes Elek, Pesty Frigyes – lehetne hasonlítani, amelyek igazi értékét megszületésük ténye jelentette, s anyagának értéke a múltó idővel éppen úgy növekszik majd, mind amazoké.

Fogyó életének utolsó esztendejében olyan kéziratot hagyott a budapesti Nap Kiadónál az utókorra, ami 330 moldvai település helyismereti anyagát tartalmazza. Előzetes címe „*A moldvai csángómagyar vonatkozású települések történeti tára*”, s ha mint a Codex, ez is két nyelven jelenik majd meg, akkor hatalmas szolgálatot tehet az anyanyelvű iskolák hiányában írni és olvasni csak románul tudó csángók történeti tudatának, önismeretének erősítésében.

Halász Péter

Stoller István

Tevékeny gyűjtőtársunkra emlékezve írom e sorokat – búcsúzóul.

Első ízben 1998 júliusában találkoztam Stoller Lászlóval. Berettyóújfalun volt az önkéntes néprajzgyűjtők XVI. találkozója, amin mintegy félszázan vettünk részt, köztük a Kunszigetről érkezett Stoller László is. A budapesti átszálláskor helyjegyünk ugyanabba a kocsiba szolt és „Stoller Pisti”-ként mutatkozott be. Kiderült, hogy ezen a gyűjtőtálalozón mi ketten képviseljük majd a nyugati végeket.

Talpraesett, bátor, határozott egyéniségnek ismertem meg, aki tele volt tervekkel, ötletekkel, amikről nagy-nagy lelkesedéssel beszélt. Első pályamunkáját is megmutatta, amivel bekerült a néprajzi gyűjtőmozgalomba. Berettyóújfaluban is rendkívül tevékenyen vett részt a találkozó munkájában. *A kunszigeti zöldségtermelés története* címmel tartott beszámolót. Bemutatkozott és elmondta a pályázat útján való idekerülését, dolgozata szép és tartalmas volt, izes tájszólással, humoros jókedvvel mutatta be a zöldségtermelés munkafolyamatokat.

Első pályamunkája óta rendszeresen írt, s küldte dolgozatait a Győr-Moson-Sopron megyei néprajzi és honismereti pályázatokra, szép eredményekkel. Tagja lett a Magyar Néprajzi Társaságnak, rendszeresen részt vett a megyei honismereti összejöveteleken és a kétvétenkénti gyűjtőtálalozókon. Ilyenkor mindig lelkesen beszélt a kunszigeti eseményekről, boldogan ajándékozta „kincseit” – faluképek, stencilezett falutörténet, hangkazetták – barátainak, gyűjtőtársainak.

2006. szeptember 13-án, Győrben, a Megyei Könyvtárban, a *Ki kicsoda Győr-Moson-Sopron megye helytörténeti kutatásaiban?* című könyv bemutatóján találkoztam vele utoljára. Megdöbbenve láttam egészsége gyengülését. Botra támaszkodva, de változatlan jókedvvel igyekezett ecsetelni a vele történeteket, komoly műtéteit. 2007. január 31-én azután megdöbbenve olvastam az újság gyász hírei között, hogy Stoller István, életének 78. esztendejében elhunyt. Február 2-án búcsúztatták a kunszigeti temetőben.

Halála nagy veszteség nemcsak családjának és szeretett falujának, hanem az egész néprajzi gyűjtőtábornak. Meghalt, de emléke halhatatlan. Munkáiban tovább él bennünk és a honismereti szakirodalomban.

Korcz Antalné